

ŠVIHOV na ŽELIVCE - pilotní projekt

20. říjen 2020

VODNÍ NÁDRŽ ŠVIHOV NA ŽELIVCE

Objem vody cca 267 000 000 m³

Plocha povodí 1 178 km²

Více než 1,5 mil obyvatel

Roční odběr cca 84 000 000 m³

Představné nádrže: Trnávka, Němčice, Sedlice

Největší povrchový zdroj pitné vody ve střední Evropě

Problémy v povodí vodárenské nádrže

Nutrienty: zatížení fosforem z bodových a povrchových zdrojů

Kontaminace pesticidy

Kontaminace farmaky a dalšími látkami lidské denní potřeby

Dusičnany v horních partiích přítoků

Průmyslové znečištění

- ▶ K eliminaci problémů, které ovlivňují zemědělci byl spuštěn Pilotní projekt s názvem “Podpora opatření ke snížení dopadů zemědělské prvovýroby v ochranném pásmu vodárenské nádrže Švihov na Želivce.”
- ▶ Projekt je podpořen ze strany MZe (titul B4)
- ▶ Nedílnou součástí je **Příloha č.7, „Metodika hospodaření v OPVZ VN Švihov.....**

B 4 Podpora opatření ke snížení dopadu zemědělské prvovýroby v ochranném pásmu vodárenské nádrže Švihov na řece Želivce

1. Účel:

Účelem kompenzace je omezení aplikace přípravků na ochranu rostlin na zemědělských pozemcích v ochranném pásmu vodárenské nádrže Švihov na řece Želivce (dále jen „OPVZ VN Švihov“) v rámci určité úrovně (řádu) uceleného povodí, kdy intenzivní zemědělské hospodaření vede ke zvýšenému výskytu pesticidů a jejich metabolitu ve vodárenské nádrži Švihov.

2. Předmět podpory:

Předmětem podpory je úhrada nákladů spojených s omezeným využíváním zemědělských pozemků v OPVZ VN Švihov v důsledku omezení hospodaření dle metodiky hospodaření v OPVZ VN Švihov s ohledem na prioritní ochrany a zlepšení kvality vod (dále jen metodika), viz příloha č. 7.

3. Subjekt:

- Zemědělsky hospodařící subjekt provozující zemědělskou prvovýrobu na dílech půdních úseků vedených v LPIS (dle NV 307/2014 Sb.) v rámci OPVZ VN Švihov.

4. Forma podpory:

- Neinvestiční kompenzace újmů za omezení hospodaření.

5. Výše podpory:

- Maximálně do výše 100 % částky určené dle metodiky viz příloha č. 7.

6. Způsob poskytnutí podpory:

- Neinvestiční kompenzace újmů za omezení hospodaření.

5. Výše podpory:

- Maximálně do výše 100 % částky určené dle metodiky viz příloha č. 7.

6. Způsob poskytnutí podpory:

- Finanční prostředky budou převedeny na bankovní účet žadatele, uvedený v žádosti o dotaci a to po prokázání něm splnění podmínek hospodaření dle metodiky a splnění podmínek uvedených v dohodě o spolupráci uzavřené mezi žadatelem a Povodím Vltavy státní podnik. (dále jen Dohoda) viz příloha č. 8.

7. Místo podání žádosti:

- Místem podání žádosti je Ministerstvo zemědělství, odbor vody v krajině a odstraňování povodňových škod, Těšnov 65/17, Praha 1, 110 00.

8. Obsah žádosti a termín pro podání žádosti:

a) Žádost o poskytnutí podpory (příloha č. 5).

b) Dohoda o spolupráci mezi žadatelem a Povodím Vltavy, státní podnik (příloha č. 8), není třeba při opakování žádosti, pokud nenastaly od prvního podání žádné změny.

c) Čestné prohlášení (příloha č. 6).

Žádost se podává nejpozději do 31. 7. 2020 na Ministerstvo zemědělství, odbor vody v krajině a odstraňování povodňových škod.

9. Kontrola:

- Kontrola bude prováděna průběžně dle potřeby ze strany Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského a ze strany Povodí Vltavy, státní podnik. Pokud kontrolní orgán dojde k závěru, že nebyly splněny veškeré podmínky dle metodiky a podmínky Dohody, nebude kompenzace vyplacena.

10. Udržitelnost:

- Pro prokazatelné snížení dopadu zemědělské prvovýroby v OPVZ VN Švihov se žadatel zavazuje nepřetržitě dodržovat výše uvedené podmínky min. po dobu 3 let.
- Bude-li ze strany žadatele vypovězena Dohoda s Povodím Vltavy státní podnik, a tím předčasně ukončena účast v rámci opatření ke snížení dopadu zemědělské prvovýroby v OPVZ VN Švihov, vrátí žadatel již vyplacené Kompenzace.

Část C

1. Zmocňovací ustanovení

MZE si vyhrazuje právo tato Pravidla upravit a zpřesnit.

2. Účinnost

Tato Pravidla nabývají účinnosti dnem podpisu.

Za Českou republiku - Ministerstvo zemědělství:

V Praze dne

2020

Metodika hospodaření v OPVZ VN Švihov s ohledem na prioritu ochrany a zlepšení kvality vod

Způsob hospodaření v režimu „Želivka“ - v souladu s vybranými podmínkami

Obecné zásady:

- Maximální omezení využívání vnějších vstupů zhoršujících kvalitu vod z hlediska obsahu znečišťujících látek ze zemědělské výroby.
- Podmínky hospodaření a použití přípravků na ochranu rostlin jsou stanoveny pro PHO III na stejné úrovni jako jsou stanoveny pro ochranné pásmo II.stupně

Zvláštní zásady vztahující se k zemědělské produkci:

- zachování a zlepšování živé složky půdy a přirozené úrodnosti půdy, stability půdy a její biologické rozmanitosti, předcházení ztracení a erozi půdy, jakož i boj proti nim a vyživování rostlin zejména prostřednictvím přírodní ekostému – zvýšení retence a přirozené filtrační vlastnosti půdy
- recyklace odpadů a vedlejších produktů rostlinného a živočišného původu jako vstupů do rostlinné a živočišné produkce – organická hmota do půdy
- péče o zdraví rostlin založená na preventivních opatřeních, jako je výběr vhodných druhů a odrůd odolných vůči škůdcům a chorobám, vhodné střídání plodin, mechanické a fyzikální způsoby obdělávání půdy a ochrana pomocí přírodních nepřátel škůdců.

Pravidla rostlinné produkce:

- úrodnost a biologická aktivita půdy se udržuje a zvyšuje víceletým střídáním plodin včetně plodin využívaných na zelené hnojení.
- používání statkových hnojiv či organických materiálů, pokud možno kompostovaných, plodin na zelené hnojení, meziplodin a posklizňových zbytků.
- veškeré používané způsoby rostlinné produkce hnojí přispívají ke zčištění životního prostředí nebo jej snižují na minimum.
- prevence škod způsobených škůdci, chorobami a plevele je zaležena především na ochraně přirozených

- je striktně stanovena možnost aplikace pouze přípravků na ochranu rostlin, které v Registru přípravků na ochranu rostlin nejsou vyloučeny z použití v OPVZ II, a PPO II, stupně zdrojů povrchové vody. Ze systému hospodaření na půdních hliscích zahrnutých do podpory se vylučují uvedené účinné látky POR v aplikačních dávkách vyšších než je stanoveno níže. Jedná se o následující účinné látky:
  - metazachlor maximálně 600g/ha
  - glyfosát maximálně 1080g/ha
  - pethoxamid maximálně 900g/ha
  - chlámazone maximálně 65g/ha
  - mesotrione maximálně 110g/ha
  - dimethachlor – úplný zákaz použití
  - metolachlor a S metolachlor – úplný zákaz použití
  - tebucnazole – maximálně nejvyšší hranice povolené dávky pro danou plodinu, látky mohou aplikovány vždy pouze do vzroslého porostu „na list nebo na kvas“
- aplikaci veškerých přípravků na ochranu rostlin lze provádět pouze v době bez atmosférických srážek a současně v době, kdy předpověď ČHMU atmosférické srážky na následující dny po aplikaci nepředpovídá

Hospodaření s půdou a hnojení

- Je požadována preference statkových hnojiv.
- Pro zlepšení celkového stavu půdy nebo zvýšení dostupnosti živin v půdě nebo plodinám lze použít vhodné přípravky s mikroorganismy nebo humáty, pro podporu plodin v zájmových vzdušný drůs. Lze použít biologické nematody nebo povolené přípravky obilobné pevnky
- K aktivaci kompostu lze používat vhodné přípravky na bázi rostlin nebo mikroorganismů.
- Je třeba provádět opatření k udržení optimálního předčasné PPO II, s struktury půdy a to pravidelnými vápněním především místymi přirozeními vápenci.

Účel dotačního titulu B4

- ▶ Podpora zemědělských subjektů hospodařících v OPVZ VD Švihov na Želivce za omezení aplikace POR a realizaci dalších, hlavně agrotechnických, opatření.

Účel podpory projektu

- ▶ Účelem projektu je omezení aplikace prostředků na ochranu rostlin na zemědělských pozemcích v ochranném pásnu vodárenské nádrže Švihov na řece Želivce (dále jen OPVZ VN Švihov) v rámci určité úrovně (řádu) uceleného povodí, kdy intenzivní zemědělské hospodaření vede ke zvýšenému výskytu pesticidů a jejich metabolitů ve vodárenské nádrži Švihov.

Cíl projektu

- ▶ Zajistit udržitelnost či zlepšení jakosti vody v povodí VN, a to tak, aby se nezhoršovala kvalita vody v nádrži.
- ▶ Na základě vyhodnocení tohoto pilotního projektu může být tento způsob aplikován i v případech ostatních vodárenských nádrží ČR.

Rozsah projektu

- ▶ Zapojeno 16 zemědělských subjektů
- ▶ Zapojeno v roce 2019 **12 465 ha**
- ▶ Téměř 1050 DPB
- ▶ Pouze na orné půdě.
- ▶ Z plochy přihlášené do projektu je 1/4 ploch ve III. OPVZ. Prvním výsledkem projektu je vlastně rozšíření způsobu hospodaření podle zpřísněných pravidel pro II. OPVZ VN o cca 3000ha zcela dobrovolně (zabrala „pozitivní motivace“)
- ▶ Hustá monitorovací síť

Hlavní znaky podpory

- ▶ Pilotní projekt (3 roky, každoroční vyhodnocení)
- ▶ **Týká se povodí Želivky, orné půdy**
- ▶ Platí pravidla pro hospodaření v OPVZ II + **specifická omezení v používání POR** (plány, hlášení, snížené dávky)
- ▶ Rozsah – dotčená obhospodařovaná plocha
- ▶ Zachovává pestrou strukturu plodin (biodiverzita)
- ▶ Dobrovolnost
- ▶ Pozitivní motivace (nikoliv sankce)
- ▶ Může být modelem pro ostatní PHO
- ▶ **Vytvořeno nejen shora, ale ve spolupráci se zemědělci.**

Průběh projektu

Jednání se správcem povodí (PVL) – zájmové území

Seznam DPB , oseté plodiny

Dvě skupiny : –brambory

–ostatní plodiny (včetně G)

Kontrola ze strany Správce povodí – podpis smlouvy a podání žádosti

Kontrola – pesticidy

– hnojení a struktura plodin

Proplacení

Po skončení bude provedeno vyhodnocení – vliv na pokles látek a metabolitů ve vodě

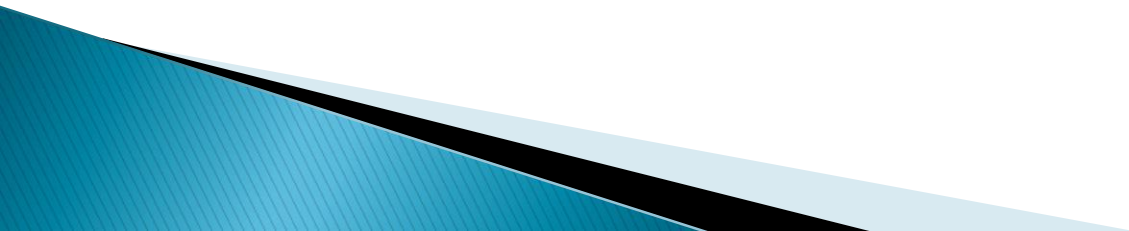
- ▶ Hlášení použití POR do 24 hodin ve **speciálně vytvořené aplikaci**
- ▶ Kontrola všech zúčastněných zemědělců v každém roce:
  - ▶ Kontrolováno použití POR
  - ▶ Kontrola dalších agrotechnických opatření (organické hnojení, sled plodin, procentické zastoupení plodin) na přihlášených plochách
  - ▶ Pokud zemědělec z projektu vystoupí v průběhu jeho realizace tak vrací všechny dosud vyplacené prostředky.

Kontrola plnění

- ▶ Kontrola probíhala v měsíci říjen 2019
- ▶ **Zkontrolovány všechny přihlášené subjekty.**
- ▶ Záznam o provedeném kontrolním úkonu
- ▶ Protokol o kontrole dodržování opatření
- ▶ Kontrola prostřednictvím UKZUZ
- ▶ Kontrolní list použití POR
- ▶ Kontrolní list Hnojiva a plodiny

PROČ A JAK PILOTNÍ PROJEKT VZNIKAL

PROČ

- ▶ Jako reakce na jiná navrhovaná opatření (uváděná v platnost např. vyhláškou krajského úřadu popřípadě nařízením) celoplošné povahy, která nebrala v úvahu specifika dané oblasti (v našem případě například pěstování brambor a živočišnou výrobu).
- ▶ Naše snaha dokázat, že problematiku lze řešit jinak než nařízenými a omezeními, případně sankcemi, a lze vzít při tom v potaz místní situaci a podmínky.
- ▶ Minimalizovat negativní dopady opatření do zaměstnanosti na venkově a ekonomiky zemědělců.
- ▶ Uplatnit myšlenku pozitivní motivace, tj. odlišný přístup než dosud používaný sankční systém.

Jak jsme postupovali

- ▶ Naformulování našeho návrhu řešení (základní rysy – dobrovolnost, průhlednost, co můžeme udělat, jaké mohou být negativní dopady,.....)
- ▶ Dokázali jsme přesvědčit představitele kraje, že máme zájem problematiku řešit, ale potřebujeme také jeho podporu.
- ▶ Řešit kvalitu vody má zájem také správce povodí, tj Povodí Vltavy.
- ▶ Výsledkem toho bylo ustanovení a vznik Pracovní skupiny ŽELIVKA, kterou společně řídil hejtman Kraje Vysočina a ředitel Povodí Vltavy. (osobnosti s přirozenou autoritou)

Hledání podpory a upozorňování na problémy, které se dotýkají nejen zemědělců.

Vznik pracovní skupiny „ŽELIVKA“

KRAJE

Povodí Vltavy

Ministerstvo zemědělství, ministerstvo životního prostředí

Poslanecká sněmovna – člen zemědělského výboru

Hlavní město Praha

Zemědělci ze zájmové oblasti, delegovaní AK a ZS

Vodárenské společnosti (Úpravna, distributoři)

Činnost v pracovní skupině

- ▶ Opětovné vysvětlení záměru a myšlenek řešení novým členům.
- ▶ Nastavení vzájemné komunikace uvnitř skupiny, v našem případě zejména mezi Povodím Vltavy a dotčenými zemědělci.
- ▶ Vzájemná informovanost – jaké jsou problematická místa u zemědělců a jaká u vodařů, vodohospodářů.
- ▶ Posouvání problematiky prostřednictvím členů pracovní skupiny dále – na ministerstva, na půdu zemědělského výboru,...

VÝSLEDKY PRACOVNÍ SKUPINY V OBLASTI ZEMĚDĚLSTVÍ

- ▶ Dospěli jsme ve skupině k jasné představě a dohodě **co** chceme řešit a **jak** to lze řešit, na jakém **zájmovém území** a kolik by to mohlo stát korun. Zbývalo dořešit financování. Toto byla správná chvíle, kdy bylo třeba aby do procesu vstoupilo ministerstvo zemědělství.
- ▶ Výjezdní zasedání Zemědělského výboru PS na Vysočině
- ▶ Výjezd vlády na Vysočinu – návštěva vodního díla Želivka a SENAGRO Senožaty
- ▶ Příslib zúčastněných ministrů pomoci problematiku řešit. Vznik pilotního projektu „**Podpora opatření ke snížení dopadu zemědělské prvovýroby v ochranném pásmu vodárenské nádrže Švihov na řece Želivce**“

Závěry I.

- ▶ Informovanost dalších zúčastněných zemědělců, sběr a zpracování jejich požadavků.
- ▶ Neměnit vyjednávací tým nebo co nejméně, poskládaný z dotčených zemědělců.
- ▶ Spolupráce s odbornými institucemi (výzkumné ústavy, VŠ,...) při tvorbě podpůrných a argumentačních materiálů.
- ▶ Spolupráce s vodaři (mají rozborů vod a vědí tedy co může být problém, dělají monitoring – podklady).
- ▶ Společná pracovní platformu (nejlépe pracovní skupina) zastřešená nejlépe na úrovni kraje, která řešení posouvá dále, samotní zemědělci nebo samotný kraj nebo samotný správce povodí či vodního zdroje to sám nevyřeší vhodným a nejméně bolestivým způsobem. Je třeba najít shodu.

Závěry II.

- ▶ Aktivní přístup zemědělců - prokazují, že chtějí vodu řešit a co pro to nyní mohou udělat a požadují podporu od ostatních.
- ▶ Pilotní projekt „ŽELIVKA“ je příkladem, že se dá vypracovat způsob ochrany vodního zdroje šitý konkrétnímu OPVZ namíru a při tom zohledňující i činnost zemědělců.
- ▶ Současně se ukazuje, že nejsou třeba celoplošná opatření, která by měla v některých oblastech velké až drastické negativní dopady.

Karel Čapek

- ▶ „Svět se pohne kam se síla napře.“

Děkuji za pozornost

František Novák